

Svensk demokrati

Som alla vet fyller Sveriges kung Carl XVI Gustaf jämna år i morgon. Endast sextio, får man lov att tillägga. Bemärkelsedagen till ära har en grupp vakna undersåtar publicerat antologin *För Sverige – Nuförtiden*, där man försöker granska monarkins framtid ur olika synvinklar. Behöver en modern demokrati som Sverige verkligen ett helt kungahus för att sköta om den traditionella PR-verksamhet?

En del bidrag är riktigt intressanta. Men allmänt taget präglas antologin av en vag uppgivenhet eller förnöjsamhet. Åtta av tio svenskar vill behålla monarkin, vilket gör alla argument till förmån för ett republikanskt statskick högst teoretiska. Egentligen tycks det finnas bara ett vägande skäl till att Sverige skulle få en folkvald president med politisk makt. Nämligen förhoppningen om att denne kunde dämpa landets utpräglade statsministervälde.

Frågan är om en reellt tudelad statsledning skulle förstärka den parlamentariska demokratin. Finlands nya grundlag är i detta avseende ett lärorikt exempel. Presidenten framtogs nästan alla inrikespolitiska maktbefogenheter men behöll ett tämligen stort inflytande i utrikespolitiken. Enligt grundlagen skall presidenten leda landets utrikespolitik i samråd med regeringen. Hennes mandat är dock inte avhängigt av riksdagens förtroende. I värsta fall kan detta leda till att åsiktsbrytningar mellan presidenten och regeringen i ett hotfullt läge urartar i en fatal handlingsförlamning.

Vill man förstärka Sveriges parlamentariska demokrati gäller det därför snarast att förbättra riksdagens möjligheter att påverka regeringens politik. För det första borde svenskarna frångå den märkliga praxisen med så kallade stödpartier, som inte sitter i regeringen men ändå säkrar den en majoritet i riksdagen. För Vänsterpartiet och Miljöpartiet passar det onekligen bättre att stanna i opposition men ändå se till att borgarbrackorna inte slinker in i Rosenbad, svenskarnas statsrådsborg vid Strömmen. Regeringsansvar kan tära på populariteten, men detta är ju en ledande princip i en parlamentarisk demokrati.

För det andra borde det vara möjligt att rösta inom regeringen. Det låter nästan för barockt för att vara sant, men i den svenska regeringen fattas alltid eniga beslut. Hur denna enighet uppnås är lätt att räkna ut. Besluten fattas inom det makthavande partiets ledande organ, som inte är ansvarigt inför parlamentet. Följden är att Göran Persson har ett järngrepp om sina ministerkolleger och inte behöver bekymra sig särdeles mycket om vad som sägs i riksdagen.

Och för det tredje kunde den svenska demokratin må riktigt bra av att frångå de långa listorna och införa liknande personval som Finland. Det finska systemet har med viss rätt kritiserats för att vara ytligt och personfixerat. Men ännu värre är det med de långa listorna, som effektivt hindrar att trotsiga nytänkare blir invalda och gör riksdagsgrupperna skrämmande lydiga. Dessutom överdriver de ideologiernas betydelse, vilket i sin tur försvårar blocköverskridande koalitioner.

Henrik Meinander, Hufvudstadsbladet (HBL) 29.4.2006